

'Ik ben zelf ook een hypocriet'

Tekst: Jos Aarnoudse, 10 januari 2024

De bekende Nederlandse actrice Carice van Houten heeft het licht gezien. Zij is overtuigd geraakt van de urgentie van de klimaatproblemen welke (het rijkere deel van) de mensheid over de planeet aan het afroepen is. Ze is recent een klimaatpodcast gestart.¹ Bij de start verklaarde ze dat er geen ontkomen aan is. Het moet over een andere boeg. Maar ook dat dat nog niet zo eenvoudig is. Want we zitten in een leven dat we gewend zijn. Ondanks allerlei goede bedoelingen gaat dat meestal – een beetje bijgeschaafd – gewoon door. "Ik ben zelf ook een hypocriet", zo klonk haar bekentenis.

De rol van geld

Met onze kring 'Toegewijd leven' kwamen we voor de kerstvakantie bij elkaar. We bespreken op die kring hoofdstukjes uit het gelijknamige boekje (ondertitel: 'Over recht doen aan al wat leeft'). Deze keer gaat het over de rol van geld in ons leven. De afdrank van de hele avond is dat we het allemaal wel een goed idee vinden om bewuster te leven, maar tegelijk worstelen met de balans.

Het Evangelie is tamelijk radicaal. "Gij kunt geen twee heren dienen, God en de Mammon". Denk aan het verhaal van de rijke jongeling. De gelijkenis van de rijke dwaas. "Maakt u vrienden met de onrechtvaardige Mammon". Dat wil zeggen: zet alles wat je hebt in voor het Koninkrijk van God. Wat is 'rijk zijn in God', zodat je los komt van hang naar geld en goed?

Ondertussen kun je best heel nuchter zijn en kun je met weinig toe, denk je, maar ontvouwt zich toch een tamelijk welvarend leven, zeker in het licht van wat er in de wereld gaande is op het gebied van armoede. En dan: niet met tegenzin barmhartig zijn, een blijmoedige gever zijn, waartoe de bijbel ons aanspoort: hoe bereik je dat? Het veronderstelt eigenlijk een gesteldheid, die in de bijbel goed gepeild wordt, namelijk dat we ons gauw 'eigenaar' voelen van wat ons 'rechtmatig' is toegekomen in het leven, en dat alles wat daar dan vanaf gaat (belasting, giften, etc.) in mindering komt op ons zelf (en dan pijn doet).

Het spanningsveld

De vraag blijft boven het gesprek hangen: wanneer doe je genoeg? Wat mag je voor je zelf besteden en wat is beschikbaar voor anderen? Wat moet je over hebben voor gerechtigheid en duurzaamheid in de wereld? Dat gaat trouwens verder dan geld alleen. Het gaat ook om de inzet van talent, tijd. Je kunt met geld ook dingen afkopen, terwijl aandacht, zorg en tijd misschien wel een groter offer zijn, dat wordt gevraagd.

¹ ['Klimaatgekkie' Carice van Houten over klimaatpodcast: 'Maken ook grapjes' | RTL Nieuws](#)

Een tweede vraag die speelt is: hoe verhoudt zich een kwaad geweten ('ik ben zelf ook een hypocriet') met de godsvrede in je leven? Ook hierin kan Jezus behoorlijk scherp zijn. Het woord 'hypocriet' neemt hij geregeld in de mond, om zijn kerkse tijdgenoten een spiegel voor te houden. Altijd gaat het om de discrepantie tussen (vrome) pretenties en de actuele praktijk. *Practice what you preach*. Is de oplossing dan minder radicaal 'preken', pretenties terug schroeven?

Vandaag zijn heel wat sociaal-psychologen druk met de eco-paniek en een kwaad geweten, die in individuele (jonge) levens spelen. Hoe houd je een leven met verantwoordelijkheden in je eigen samenleving in balans met wat er misschien eigenlijk wel gevraagd wordt aan praktische bekering? Hoe ga je om met spanningen in gezinnen die dat kan opleveren, als de één rigouzeuzer een levensstijl-switch wil maken dan de ander? Hoe ga je daar juist ook als christen mee om, zeker als je het gevoel hebt alleen te staan?

Bewuster zijn van de problematiek levert lang niet altijd een duidelijke verandering op. Meestal lossen mensen de cognitieve dissonantie (tegenstijdige strevingen of waarheden in je hoofd) op door verdergaande rationalisaties. Je verzint redeneringen om de tegenstelling dragelijker te maken. De bekende zijn: mijn gedrag is een druppel op de gloeiende plaat; de oplossing komt niet van mijn gedrag, maar van systeemverandering of techniekvernieuwing; ieder heeft nu eenmaal een footprint, dus je maakt je eigen afweging, als je hem maar steeds een beetje kleiner maakt; ik geef al zoveel en ik betaal al zoveel belasting; anderen doen het ook niet, dus waarom zou ik; Maar ja, aan het eind staat dan weer het verhaal van de rijke man en de arme Lazarus, en dan knaagt het geweten.²

Ontspanning van de genade èn dagelijkse bekering

Je bent '*iustus ac peccator*', zoals Luther het christenleven typeerde: gerechtvaardigd (levend van genade) en zondaar tegelijk ('ik ben ook een hypocriet'). Het blijft een zoektocht en een kwestie van dagelijkse omkeer. Is dat een geruststellende gedachte? Enerzijds wel: 'Hij weet welk maaksel wij zijn'. Aan de andere kant niet: 'zullen wij dan zondigen opdat de genade toenemen? Volstrekt niet'. De genade is geen vrijbrief om maar Gods water over Gods akker te laten lopen. Nee, het christelijk leven is in alle ontspanning ook een inspanning: doen wat je hand vindt om te doen, met open ogen en een open haart voor wat er in de wereld speelt, en daar dan niet voor weglopen. Het grote plus van het geloof is: je mag het loslaten en in handen van God leggen. Niet als zoethoudertje, maar als troost. In de Heer is dan ook jouw inspanning niet tevergeefs. Hoe groot of hoe klein die ook is. Denk aan het penninkske van de weduwe.

² Al een paar keer noemde ik 'het geweten'. Een interessante theologische peiling van wat een geweten kan zijn en hoe het kan werken, vind je in het proefschrift van onze dominee, Peter A. Verbaan uit 2011 '*Geweten. De rehabilitatie van een theologisch begrip*'.